

nåd och o - ut - säg - lig - het, Gud vid Fa - derns si - da.
est et in - ef - fa - bi - lis in di - vi - ni - ta - te.

Herdar, vaktande sin hjord
medan stjärnor glimma,
lyssna till en ängels ord
i den tysta timma;
Se, Guds Son på krubbans strål
Honom änglakören må
lova som sin förste.
För att bliva mänskor lik
nedsteg han från himmelrik,
mänskors son den störste.

Angelus pastoribus
Iuxta suum gregem
Nocte vigilantibus
Natum caeli regem
Nuntiat cum gaudio,
Iacentem in praesepio
Infantem pannosum,
Angelorum dominium
Et prae natis hominum
Forma speciosum.

Kyrkomusikernas ställning inom kyrkoförsamlingen.

I majnumret av denna tidskrift läser man med beundran om det Nordiska kyrkomusikermötet i Stockholm den 5—7 denna månad, arrangerat av Sv. allm. organist och kantorsförening och »helt ideellt betonat» som det heter i föreningens årsskrift. Detta möte blev ytterligare ett glädjande bevis på det stora intresse, medlemmar av den kår, nämnda förening vill företräda, hyser för den kyrkomusikens renässansrörelse, som sedan ett 40-tal år förefunnits inom sv. kyrkan, en rörelse, som särskilt under senaste årtiondet livligt omfattats av kyrkomusikerna. Därom vittna deras bemödanden för tillkomsten av de många kyrkoköerna och deras verksamhet landet runt. Man torde därför numera knappast kunna beskylla dessa kyrkans tjänare för bristande idealitet.

Därmed är dock icke sagt, att kyrkomusikerkåren saknat eller saknar intresse för den materiella sidan i deras tjänst. Tvärtom! En mer än 30-årig strävan för att erhålla genom lag ordnade löne- och tjänsteförhållanden i st. f. nu rådande kaos har pågått men utan annat resultat än utredningar och nya — i årtal vilande — utredningar. Vilken annan kårfråga i vårt land har så varit föremål för utredningar och skall yttermera utredas? Man får en god inblick i

frågans nuvarande »läge» genom artikeln »Kantorsfrågan i kyrkomötet» i denna tidskrifts septemhernummer 1932, där bland annat återgives riksdagens 1:a lagutskotts märkliga aktstycke 1921, som föranledde riksdagen avslå den Kungl. propositionen om lag för organister m. fl.

Här skall blott i förbigående beröras den rent ekonomiska punkten i förslaget. Denna tyckes nämligen kanske för oöverskådlig framtid fått sin lösning genom riksdagens godtagande av utskottets motivering att »i detta fall det icke är riktigt eller lämpligt att giva statsmyndigheterna en i detalj ingående bestämmanderätt rörande avlöningar, för vilkas erläggande kommunerna äro ansvariga och innebära ett icke påkallat ingrepp i de kommunala myndigheternas självbestämmanderätt. — (Man hade nämligen upptäckt, att första initiativet till de utredningar, som föregingo det 1921 föreliggande lagförslaget icke utgått från »de för kyrkomusikens utveckling närmast ansvariga kommunala och kyrkliga myndigheterna, utan från de för den kyrkliga sången och musiken anställda *befattningshavarna själva*.)» — »Visserligen», heter det vidare, »har så i vissa fall skett, då det gällt undervisning och hälsovård, där ett påtagligt *statsintresse* av enhetlig reglering föreligger, men på förevarande område kan det icke anses tillrädligt». (Egendomligt, att beträffande prästerskapets löner, som ju också helt påvila församlingarna, är det både lämpligt och riktigt). Men beträffande kyrkomusikerna föreligger intet *statsintresse* inom svenska *statskyrkan*! Och ändock anses kyrkosången och kyrkomusiken vara en så integrerande del i »Herrens sköna gudstjänst», vars bibehållande dess bättre dock ännu får anses som ett *statsintresse*.

Bortsett från det ekonomiska momentet av frågan skall här särskilt framhållas en annan omständighet, som synes synnerligen märklig och är föga uppmuntrande. I förenämnda lagutskotts yttrande i anledning av K. Maj:ts proposition Nr 22 av 1921 betonas, »att de för handhavande av kyrkosången och kyrkomusiken f. n. anställda befattningshavarna äro rent *kommunala tjänstemän* (märk dock tjänstemän) och att ett bifall till den Kungl. propositionen skulle giva dem en helt annan ställning», de skulle bli »*kyrkliga tjänstemän*» och få en gent emot »kommunerna?» mera oberoende ställning och »i viss mån göras till ett slags statstjänstemän», en »av de grunder», på vilket förslaget vilade och som utskottet »fann ägnat att väcka *allvarliga* betänkligheter.

Då kyrkomusikerna f. n. äro *kommunala* tjänstemän, frågar man sig, vad de äro inom kyrkoförsamlingen, dit deras av mången så beprisade och betydelsefulla gärning är förlagd? Därom lämnar lagen om församlingsstyrelse av den 6/6 1930 tydligt besked i sin 2:a § styckena b) och c), varav framgår, att inom sv. kyrkan endast finnas två slags befattningshavare, nämligen prästerskapet och kyrkobetjänte, till vilka senare höra organister, kantorer, klockare och »andra» (kyrkovaktare, ringare, dödgravare, orgeltrampare), av vilka de, som tillika kunna juridiskt sett vara på något sätt »redovisningsskyldiga»

genom samma lags §§ 29 och 44 berövas valbarhet till vissa uppdrag, som äro tillgängliga för varje annan oförvitlig församlingsmedlem. Detta förbud för vissa befattningshavare att inväljas i t. ex. kyrkofullmäktige är synnerligen märkligt och saknar motstycke inom den borgerliga kommunen liksom förbudet att vara medlem av kyrko- och skolråd men icke i skolstyrelse, där skolväsendet lyder under kommunalfullmäktige. I analogt fall vid utformandet av § 32 i lagen om kommunalstyrelse på landet (likaledes av den 6/6 1930) uttalade konstitutionsutskottet:

»Det antal personer i landskommunerna, som skulle beröras av ett förbud av angiven art, är mycket ringa; å andra sidan torde det ha visat sig, att ifrågavarande befattningshavare varit en värdefull tillgång vid besättande av kommunala förtroendeposter och att de ofta tillfört den beslutande församlingen kunskaper och praktisk erfarenhet».

Äro männe inom kyrkoförsamlingen helt andra förhållanden rådande? Utskottets yttrande för tanken osökt till de tusentals lärare å landet, som tillika inneha kyrkliga tjänster men just genom dessa innehav diskvalificeras till en del medborgerliga förtroendeuppdrag.

Bland kyrkoförsamlingens avlönade betjänte inrangeras alltså av lagen om församlingsstyrelse alltfört den grupp av befattningshavare inom sv. kyrkan, som utgöres av organister, kantorer och klockare och det på ett mera kategoriskt sätt än 1862 års författning om kyrkostämman m. m., som talar om »skollärare, organister, klockare och annan kyrkobetjäning». Här sidoordnas organisten med lärare (som givetvis icke är kyrkobetjänt) och klockaren med annan betjäning.

I våra dagar upplever den kyrkliga musiken en glädjande förnyelse, och man finner bland dess handhavare talrika prov på varmt intresse för en utbildning, som gör dem skickliga att på bästa sätt kunna gagna den sak, de tjäna. Ny författning (april 1930) om ökad kompetens är given, men kyrkomusikern må enligt denna förordning hava avlagt högre organistexamen och musikdirektörsexamen samt i borgerliga livet inneha professors rang (t. ex. i egenskap av lärare vid K. Musikkonservatorium), så snart han ger sig i kyrkans tjänst, belönar lagen om församlingsstyrelse med att förlåna honom en församlingens betjäntställning och därmed beröva honom en del medborgerliga förtroenderättigheter. Detta gjorde icke 1862 års författning. Att nutidens mångomtalade demokratiska utveckling på denna punkt gjort helt om är uppenbart. Man jämföre härmed militärmusikern, vars utbildning är mindre omfattande än organist-musiklärarens, huru han kan ha utsikt att nå kaptens rang, heder och värdighet. Ja, kyrkomusikerna hava f. n. i fråga om medborgarrätt en sämre ställning än deras medbetjänte ringare, orgeltrampare etc., enär han torde tillika — utom att vara avlönad betjänt — jämväl förklaras redovisningsskyldig: organisten för orgeln och om han även är klockare för

diverse saker (kyrkosångaren för musikalier?), medan förenämnda medbetjante näppeligen hava något att redovisa och således icke äro både redovisningsskyldiga och avlönade betjante.

Nu kan ju invändas, att ingen är tvungen befatta sig med en tjänst, där han icke är nöjd med tjänsteställningen. Visserligen. Men de, som ändock gjort beträffande ifrågavarande tjänster, hava nog i de flesta fall gjort det av intresse för saken trots ställning och bundenhet för en ringa lön. För övrigt uraktlåta icke gällande författningar betjäna sig av tvångsmedel. Eller vad annat skall man kalla det, att cirka 2,400 kyrkomusiktjänster äro förenade enligt lag såsom bisyssla med läraretjänst. Läraren är såväl inom den kyrkliga som den borgerliga kommunen en fri man och både här och där »behörig» person. Men vill han, särskilt i en landsförsamling, vinna en lärarebefattning, oftast en av de bättre med hänsyn till läge och anordning, är den förenad med en illa avlönad kyrklig tjänst, och han måste helt enkelt, även om han som ett plus till sin lärareutbildning genom åratals arbete och icke oväsentlig kostnad skaffat sig en specialkompetens, taga det ena med det andra, betjäntplatsen med huvudsysslan och i och med detsamma pruta på sina medborgerliga rättigheter inom kyrkoförsamlingen.

Slutligen, männe icke snart tiden är inne, att höga och högsta vederbörande inom sv. kyrkan, i första hand dess prästerskap, allvarligen gjorde en ansträngning för att råda bot på här påtalade missförhållanden och beträffande den segslitna kyrkomusikerfrågan åtminstone förhjälpa innehavare av kyrkomusiktjänster (organister, kantorer) samt jämväl klockarebefattning, då denna oftast är förenad med förstnämnda befattningar, till samma rättsliga ställning inom kyrkoförsamlingen, som tillkommer dem inom den borgerliga kommunen. En sådan justering av nu gällande lagar och författningar kan näppeligen vara ägnade att väcka »allvarliga betänkligheter». Den skulle vittna om god vilja och kunna försiggå tämligen enkelt och — ekonomiskt smärtfritt.

Till sist förtjänar påpekas utsikterna för kyrkomusikerfrågans framtida öden, som beröras i ovannämnda artikel om kantorsfrågan i 1932 års kyrkomöte.

Där ifrågasättes lämpligheten av att upptaga den år 1921 fallna frågan om en lagstiftning, som överspänner hela kyrkomusikerinstitutionen, utan hellre söka på administrativ väg fortsätta på den redan beträdda vägen med partiella reformer. Nåväl, därigenom kan ju åtskilligt vinnas för att bringa någon reda i det kaos av bestämmelser, som nu anses vara gällande bland annat beträffande tjänsteäligganden. Dessa regleras ju f. n. av domkapitlen och äro i vissa fall unika, t. ex. en sådan bestämmelse, att klockaren skall vara närvarande å församlingens kyrkogård vid begravingar därstädes och utföra den psalmsång, som äskas (av vem?), ehuru sång ej ingår i ritualen (och inom själva domkyrkoförsamlingen i det stift, för vilken förordningen gäller, icke tillämpas) samt prejudikat finnes på att klockare ej behöver kunna sjunga. En för kyrkomusiker och klockare genemsam och inom

alla församlingar likformig instruktion beträffande tjänsteåligganden är ett annat behov, som lämpligen kunde framkomma på de partiella reformernas väg.

Kopparberg i maj 1933.

Ax. Elv. Fahlin.

Sedan ovanstående nedskrevs har bevis erhållits för det påståendet, »att kyrkomusikerna hava i fråga om medborgarrätt en sämre ställning än deras medbetjante kyrkovaktmästare, ringare etc.» genom Kungl. Maj:ts i regeringsrätten utslag den 14 sistlidne juni, varigenom upphävt domkapitlets i Lund den 1/3 1933 meddelade resolution, att kyrkovaktmästare i Öved jämlikt 44 §:n i lagen om församlingsstyrelse icke kunde anses välbar till ledamot i församlingens skolråd, vartill han å kyrkostämman den 11/12 1932 blivit utsedd för åren 1933—35. De hos domkapitlet klagande »hade icke visat någon omständighet, som kunde föranleda klandrade kyrkostämmobeslutets ogiltighet.» Annorlunda torde domen fallit, om det gällt organist-klockaren, som utom betjänstställningen *tillika* befunnits vara redovisnings-skyldig. Att denna skyldighet i och för sig icke diskvalificerar till ledamotskap i kyrko- och skolråd framgår av förenämnda lags § 61, där rådens ledamöter förklaras vara församlingens redovisningsskyldiga (de skulle ju annars ej vara valbara till de av dem innehavda befattningarna), men de äro icke *därjämte* »avlönade betjante».

Kbg 2/8 1933.

A. E. F.

Alternativa melodier till de nya psalmerna.

Ett inom Kyrkosångens Vänners Centralkommitté framsprunget initiativ har av Regeringen nyligen blivit beaktat i det att den har bemyndigat ecklesiastikministern att tillkalla högst tre sakkunniga för att inom departementet göra en utredning om behovet av alternativa koraler för ps. 501—673 i den reviderade psalmboken.

I sitt yttrande till statsrådsprotokollet framhåller ecklesiastikminister Engberg, att frågan om melodierna till de nya psalmerna synes förtjänt att tagas under närmare omprövning. Tvivelsutan finnas bland de nytillkomna melodierna sådana, som obesträtt äro av värde och betydelse

från kyrkomusikalisk synpunkt och som försvarar sin plats i koralsboken. Men lika visst torde vara, att här förekommer melodier om vilka meningarna kunna vara delade. I vissa delar av landet äro dessa sistnämnda melodier, såsom bärare av en stark religiös tradition och sedan decennier vid gudstjänsten använda, av kyrkomenigheten omfattade med stort intresse. I andra delar av landet åter, där denna religiösa tradition saknas och där melodierna icke varit i bruk, te de sig för menigheten såsom främmande och kunna vara ägnade att förringa den allmänna gudstjänstens värdighet och högtidlighet.